

1927-1950 YILLARI ARASINDA ANTALYA'NIN NÜFUSU VE DEMOGRAFİK YAPISI

Esin Yüzbaşı¹

Özet

Türkiye'nin güneyinde yer alan Antalya, Akdeniz kıyısındaki merkezi ile Türkiye'nin en önemli turizm şehirlerinden biridir. Antalya'nın kuzeyinde Burdur, Isparta ve Konya; Doğusunda Karaman ve Mersin, batısında da Muğla bulunmaktadır. Türkiye'de demografik olarak ilk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmıştır. 1927 yılından sonra ise 1935 yılında nüfus sayımı yapılmış ve ardından her beş yılda bir nüfus sayımı tekrarlanmıştır. Bu çalışmada hem Akdeniz Bölgesinin hem de ülkemizin en önemli turizm merkezlerinden biri olan Antalya ilinin 1927-1950 yılları arasında nüfusun demografik yapısı ele alınmıştır. Bu demografik yapı çalışmasında Antalya ve ilçelerinin nüfusu, şehir ve köy nüfusları, cinsiyet durumuna göre nüfus, okuryazarlığa, dinlere, konuştuğu dillere, engelli durumuna, meslek durumlarına, doğduğu yerlere göre nüfus ile birlikte doğum ve ölüm sayıları, ölüm sebepleri, evlenme ve boşanma sayıları aktararak, Antalya ilinin 1927-1950 yılları arasındaki toplum yapısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ortaya çıkmasında ana veri kaynağı olarak Türkiye İstatistik Kurumu'ndan faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nüfus, Demografik, Nüfus Hareketleri, Antalya, Cumhuriyet.

THE POPULATION AND DEMOGRAPHIC STRUCTURE OF ANTALYA BETWEEN THE YEARS 1927-1950

Abstract

Antalya which is located on the south of Turkey is one of Turkey's most important tourism cities with its centre on the Mediterranean Sea coast. There are Burdur, Isparta and Konya in the north of Antalya; Karaman and Mersin in the east of it and also Muğla is in the west of it. The first census was conducted in 1927 as a demographic in Turkey. After 1927, a census was made in 1935 and then a census was repeated every five years. In this study, the demographic structure of the population of Antalya, which is one of the most important tourism centers of both the Mediterranean Region and our country, between 1927-1950 is discussed. The population of Antalya and its districts, the population of cities and villages, population by gender, literacy, religions, languages spoken, disabled status, occupation status, the number of births and deaths, causes of death, number of marriage and divorce, together with the population according to their place of birth, The society structure of Antalya province between 1927-1950 was tried to be revealed. It is benefited from Turkey Statistics Institute as the main data source in the study.

Keywords: Population, Demographics, Population Movements, Antalya, Republic.

Giriş

Osmanlı'da idari ihtiyaçların yanı sıra askeri ihtiyaçları karşılamak için geliştirilen nüfus istatistikleri, kalıcı nüfus kayıt sistemi ve arazi incelemeleri açısından 19. yüzyılın önemli kaynakları olmuştur (Moğol, 1991, s.128). 1831

¹ Dr., Konyaaltı, Antalya, e-posta: esinn-38@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0685-6120.

yılındaki nüfus sayımında (askerlikle yükümlü erkek nüfusun sınıflandırılması) Anadolu'daki nüfusun tahmini olarak 9-10 milyon olduğu, Antalya şehrinin nüfusunun da 18.000 kadar olduğu tahmin edilmektedir (Moğol, 1991, s.128).

19.yy'da nüfus sayımları adına bir diğer önemli kaynakta yıllıklar olmuştur. Salnameler olarak ta adlandırılan yıllıklar, 1847'de yayınlanmaya başlamış olup, tüm Osmanlı nüfusu ilk defa 1877-1878 yıllığında verilmiştir (Karpat, 2010, s.35-37). Vilayetlerin nüfusu ise; 1868 yılında yayınlanan salnamelerde verilmiştir (Karpat, 2010, s.37).

19. yy'da Mersin, Karaman, Burdur, Isparta, Aksaray, Niğde ve Nevşehir ile birlikte Konya vilayetinin bir sancağı olan Antalya'nın Nüfus Nazırlığını (Bakanı) Hüseyin Ağa yapmıştır (1868 Konya Vilayet Salnamesi, 2008, s.97). 1868 Konya Vilayet Salnamesinde, Teke Sancağı Mutasarrıflığının bir kazası olan Antalya'nın idari bölünmesi; Mea Estanoz Antalya kazası ve Mortana nahiyesi şeklindedir. 105 mahalle ve köyü bulunan Mea Estanoz Antalya kazası'nın Müslüman ve Hıristiyan nüfusu 14.184 olup, 4 mahalle ve köye sahip olan Mortana Nahiyesinin nüfusu ise 873 olmuştur. (1868 Konya Vilayet Salnamesi, 2008, s.106).

1882 Konya Vilayet Salnamesinde; Alâiye, Akseki, Elmalı, Kaş ve Antalya ile birlikte beş kazası bulunan Teke Sancağının 84.181 nüfusu olup, Antalya'nın nüfusu; 33.527 Müslüman, 22 Ermeni ve 1.788 Rum olmak üzere toplamda 35.377 olmuştur (1882 Konya Vilayet Salnamesi, 2012, s.161).

Antalya, 1904 yılında Konya Vilayetine bağlı bir sancak olurken, Antalya'nın kazaları; Akseki, Antalya, Elmalı, Alâiye ve Kaş'tır. Aynı yılda Antalya'nın nüfusu 97.089'dir. Bu nüfusun 90.164'ü Müslüman, 403'ü Kıpti, 155'i Musevi ve 6.397'si Hıristiyan nüfus olup, Antalya Sancağının toplam nüfusu ise 232.740 olmuştur (1904 Konya Vilayet Salnamesi, 2007, s.129). 1919 yılına gelindiğinde Antalya Vilayetinin nüfusunun 236.000 olmuştur (B.D.İ.E, 2003, s.61). 30 Ocak 1923 tarihinde Lozan'da Türk ve Rum nüfusun mübadele edilmesi adına anlaşma imzalanmıştır. Bu protokole göre Antalya'daki Rumlar Yunanistan'a gönderilmiştir. Antalya'nın 1914 nüfusuna bakıldığında; Müslüman nüfus 235.762, Rum nüfus 12.385 ve Ermeni nüfus ta 639 olarak tanımlanmıştır (Tosun, 2006, s.249-252).

Bu çalışmada; Türkiye'de demografik olarak ilk nüfus sayımının yapıldığı 1927 nüfus sayımından başlanarak, 1935 nüfus sayımı ve daha sonra her beş yılda bir tekrarlanan 1940, 1945, ve 1950 nüfus sayımları ışığında Antalya ilinin demografik yapısı ele alınmıştır. Bu demografik yapı çalışmasında ana veri kaynağı olarak Türkiye İstatistik Kurumu'ndan faydalanılmış olup, Antalya ve ilçelerinin nüfusu, şehir ve köy nüfusları, cinsiyet durumuna göre nüfus, okur-yazarlık, dinlere, konuştuğu dillere, engelli durumuna, meslek durumlarına ve

doğduğu yerlere göre nüfus ile birlikte doğum ve ölüm sayıları, ölüm sebepleri, evlenme ve boşanma sayıları ele alınarak Antalya’da yaşayan toplumun yapısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

1. 1927-1950 Döneminde Antalya ve İlçelerinin Nüfusu

Antalya hem Akdeniz Bölgesinin hem de ülkemizin en önemli turizm merkezlerinden olup; kuzeyinde Burdur, Isparta ve Konya; doğusunda Karaman ve Mersin, batısında ise Muğla bulunmaktadır (Antalya Valiliği, 25.12.2020). Batı Akdeniz Bölgesini oluşturan Antalya, Isparta ve Burdur şehirlerinin en büyüğü olan Antalya, Türkiye topraklarının %2,7’sine sahiptir. Tarihi, doğal, kültürel ve çevresel bir zenginliğe sahip olan Antalya, önemli kıyı kentlerindedir. (Manavoğlu & Kutlu, 2010, s. 192-193).

Cumhuriyeti döneminde toplum nüfusunu betimleyen bir veri tabanının bulunmaması problem olarak görülmüş olup, bu düşünce 1927 nüfus sayımına zemin hazırlamıştır. Cumhuriyet döneminin ilk nüfus sayımı olan 1927 nüfus sayımı hazırlıklarına bakıldığında; 3 Mayıs 1926 tarihinde Başvekaletle bağlı olan bir Merkezi İstatistik Dairesi kurulmuş, Belçikalı İstatistikçi ve Uluslararası İstatistik Enstitüsünde üye olan Camille Jacquart bu kurumun başına getirilmiştir. İsmet Paşa tarafından "Umumi Tahrir-i Nüfus İcrası Hakkında 1/954 Numaralı Kanun Layihası ve Dahiliye, Adliye ve Muvazene-i Maliye Encümenleri Mazbataları" meclise sunulmuş olup, özellikle de savaş ve mübadele sonrasında genel nüfus sayımının yapılması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Görüşmelerin ardından dokuz maddeden oluşan "Umum-i Tahrir-i Nüfus İcrası Hakkında Kanun" çıkarılarak nüfus sayımı böylece kanuna bağlanmıştır (Dinç, 2012, s.72-74).

1927 yılı nüfus sayımında; Akçadağ, Akseki, Alâiye, Elmalı, Finike, Kaş, Korkuteli, Manavgat ve Serik olmak üzere 9 kazası bulunan (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.124-126) Antalya’nın nüfusu 204.372’dir (T.C.B.İ.U.M., 1929b, 1929, Ankara, s.11). Bu nüfusun 93.212’si erkek, 111.160’ı kadındır (T.C.B.İ.U.M., 1929a, s.5). Antalya bu nüfusuyla, Akdeniz Bölgesinde yer alan Adana, Cebelibereket, İçel ve Mersin arasında 227.718 nüfuslu Adana’dan sonra 2. sırada yer almıştır. 3.sırada 119.107 nüfuslu Mersin, daha sonra 107.694 nüfuslu Cebelibereket ve en sonda 90.940 nüfuslu İçel gelmiştir (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.11).

Antalya’da 1927 yılında durağan nüfus hareketleri ve göç hareketlerinin azlığı nedeniyle nüfus artışının da fazla olmadığı görülmüştür. Kaleiçi ve çevresinde yerleşimin daha yoğun olduğu ilde, tarım ve ticaretle uğraşmıştır (Manavoğlu & Kutlu, 2010, s.192-193). 1927 nüfus sayımına göre; Antalya nüfusunun %39.09’una karşılık gelen yaklaşık 79.889 kişi evli, %49,88’e karşılık gelen yaklaşık 101.941 kişi 19 yaşından daha büyüktür (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.21). Aynı yılda Antalya şehir merkezi 10.000-20.000 arası nüfusu olan 39 şehir

arasında yer almış ve Antalya merkez 17.365 nüfusu ile bu 39 şehir arasında en yüksek nüfusa sahip 4.şehir olmuştur. Antalya merkezin 17.365 nüfusunun 8.329'u erkek iken 9.036'u kadındır (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.17). 1927 yılında Antalya'da 61.416 hane bulunmakta olup, bu hanelerin 48.645'inde ikameti bulunanlar otururken, 755'inde ikameti bulunmayanlar oturmuştur. Geriye kalan 12.016 hane ise diğer hanelerdir (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.69).

Antalya ilinin demografik yapısının daha iyi anlaşılabilmesi adına ilçe nüfusları da önem arz etmektedir. 1927-1950 döneminde yapılan nüfus sayımlarına göre Antalya'nın ilçelerine göre nüfusları şöyledir: (T.C.B.İ.U.M., 1929a, s.5, T.C.B.D.İ.G.D., 1936, s. 5; T.C.B.D.İ.G.M., 1941a, s. 117; T.C.B.D.İ.G.M, 1950, s. 21; T.C.B.D.İ.G.D., 1961, s. 12):

İlçeler	1927	1935	1940	1945	1950
Merkez	36.324 (%17,77)	47.697 (%19.66)	51.101 (%19.93)	56.935 (%20.47)	62.461 (%20.06)
Akseki	24.679 (%12,08)	27.897 (%11.50)	25.151(%9.81)	26.919 (%9.68)	25.302 (%8.12)
Alanya (Alâiye)	34.442 (%16,85)	39.855 (%16.43)	35.259 (13.75)	37.971 (%13.65)	29.288 (%9.40)
Elmalı	16.212 (%7,93)	20.481 (%8.44)	22.654 (%8.84)	22.496 (%8.09)	24.047 (%7.72)
Finike	15.116 (%7,40)	18.938 (%7.81)	19.305 (%7.53)	23.333 (%8.39)	27.635 (%8.87)
Gündoğmuş	-	-	11.645 (%4.54)	11.224 (%4.03)	12.245 (%3.93)
Kaş	19.863 (%9,72)	22.520 (%9.28)	23.304 (9.09)	23.560 (%8.47)	27.037 (%8.68)
Korkuteli	25.416 (%12,44)	27.115 (%11.18)	30.046 (%11.72)	31.226 (%11.23)	35.097 (%11.27)
Manavgat	17.441 (%8,53)	20.405 (%8.41)	19.410 (%7.57)	22.725 (%8.17)	28.409 (%9.12)
Serik	14.882 (%7,28)	17.701 (%7.30)	18.491 (%7.21)	21.789 (%7.83)	26.789 (%8.60)
Gazipaşa	-	-	-	-	13.132 (%4.22)
Toplam	204.372 (%100)	242.609 (%100)	256.366 (%100)	278.178 (%100)	311.442 (%100)

Yukarıdaki tablodan da anlaşılmaktadır ki; 1927-1950 yılları arasında Antalya'nın toplam nüfusu her nüfus sayımında artmıştır. 1927-1950 döneminin her nüfus sayımında en fazla nüfus hep merkez ilçede olmakla birlikte nüfus her sayımda artmıştır. Merkez ilçenin nüfus oranı 1927 sayımında %17,77 olurken, diğer sayımlarda yaklaşık olarak hep %20 seviyelerinde kalmıştır. 1927 yılında ilçeler arasında en az nüfusu bulunan ilçenin %7,28 nüfus oranı ve 14.882 nüfusu ile Serik ilçesi olduğu görülmektedir. 1935 nüfus sayımında yine en az nüfusa sahip ilçe Serik olmuş ve nüfus oranı hemen hemen 1927 sayımı ile aynı kalırken nüfusu 17.701'e yükselmiştir. 1940 yılına gelindiğinde ise; 1935'de ilçe olmayan ancak 1940 yılında ilçe olan Gündoğmuş %4,54 oranında 11.645 nüfusuyla 1940 yılında en az nüfusa sahip ilçe olmuştur. Gündoğmuş ilçesi 1945 yılında da en az nüfusa sahip ilçe olması durumunu %4,03 oranıyla korumuştur. 1950 yılında ise Gazipaşa'nın ilçe olmasıyla birlikte Antalya'nın ilçe sayısı 10'a çıkmıştır. Gazipaşa yeni ilçe olmasına rağmen 1950 yılında yine 1935-1940 yıllarında olduğu gibi Gündoğmuş ilçesi Antalya'nın en az nüfuslu ilçesi olmuştur. Yine yukarıdaki tabloya bakıldığında; 1927-1950 dönemindeki nüfus sayımlarına göre Antalya'da ki her bir ilçeye bakıldığında; Merkez ilçe, Finike, Kaş, Korkuteli ve Serik ilçelerinin nüfusu devamlı artmıştır. Ancak diğer ilçelerin bazı nüfus sayıları ve nüfus oranlarında azalmalar olsa da bu oranlar çok fazla değişmemiştir. 1950 yılında Alanya'nın nüfusunun 9.000 civarı azalmasında, aynı yılda Gazipaşa'nın Alanya'dan ayrılarak ayrı bir ilçe olmasının etkisi olmuştur. Antalya'da 1927-1945 yılları arasında, merkez ilçeden sonra en fazla nüfusa sahip olan ilçe Alanya iken 1950 yılında Korkuteli ilçesi en fazla nüfusa sahip 2. ilçe özelliğini almıştır.

Antalya'nın 1927-1950 yılları arasında toplam nüfusuna bakıldığında ise; 1927-1935 yılları arasında Antalya'nın toplam nüfusu %18,71 oranında artmıştır. 1935-1940 yılları arasında %5,67, 1940-1945 yılları arasında %8,51 ve 1945-1950 yılları arasında ise %11,96 oranında artmıştır. 1927-1950 yılları arasında ise Antalya'nın toplam nüfusu %52,39 oranında artış görülmüştür.

Ayrıca 1927-1950 döneminde Antalya'nın nüfus yoğunluğu 10'dan 15'e yükselirken, il nüfusunun Türkiye'nin toplam nüfusunda ki payı ise; yaklaşık olarak binde 15 olarak aynı kalmıştır. Halbuki, II. Dünya Savaşı zamanına denk gelen 1940-1945 yılları arasında, Türkiye'nin ortalama nüfus artış hızında azalma görülürken, Antalya'nın toplam nüfus artışı hızı yükselmiştir. Bu durum özellikle II. Dünya Savaşı'nın etkisinde bulunan bu yıllarda ülke genelinde görülen doğurganlıktaki gerilemenin, göreceli olarak kapalı ekonomisi bulunan Antalya için geçerli olmadığını göstermektedir (Güneş & Güneş, 2006, s. 301-302). Cumhuriyet döneminde ilk nüfus sayımından itibaren Antalya'da nüfusun gelişim hızı farklılıklar olsa da genel olarak bakıldığında sürekli artış eğilimi görülmüştür (Sarı, 2010, s. 60).

2. 1927-1950 Döneminde Antalya ve İlçelerinin Nüfusu ve Demografik Yapısı

2.1. Cinsiyet Durumuna Göre Antalya'nın Nüfusu

Cinsiyet kavramının toplum hayatında önemli bir yeri olup, toplumsal hareketlilikte de etkili olduğu görülmektedir. 1927-1950 yılları arasında Antalya'nın şehir ve köy nüfuslarına ait erkek ve kadın nüfus bilgileri şöyledir (D.İ.E., 2000, s. 44):

Yıllar	Şehir Nüfusu			Köy Nüfusu			Toplam			Önceki sayıma göre artış miktarı ve oranı
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	
1927 ²	17.253	18.280	35.533 (%17,2)	77867	92870	170.737 (%82,8)	95.120 (%46)	111.150 (%54)	206.270 (%100)	-
1935	22.003	21.854	43.857 (%18)	93207	105545	198.752 (%82)	115.210 (%47,5)	127.399 (%52,5)	242.609 (%100)	36.339 (%17,6)
1940	26.014	23.889	43.903 (%17,1)	97383	109080	206.463 (%82,9)	123.397 (%48)	132.969 (52)	256.366 (%100)	13.757 (%5,7)
1945	24.085	24.629	48.714 (%17,5)	110629	118835	229.464 (%82,5)	134.714 (%48,4)	143.464 (%51,6)	278.178 (%100)	21812 (%8,5)
1950	26.928	27.044	53.972 (%17,3)	125025	132445	257.440 (%82,7)	151.953 (%48,8)	159.489 (%51,2)	311.442 (%100)	33.264 (%11,96)

Bu tablodan anlaşılmaktadır ki; 1927-1950 yılları arasında her yeni nüfus sayımında nüfusun arttığı ve en fazla artışın olduğu %17,6 ile 1927-1935 yılları arasında olduğu görülmüştür. Ancak 1927-1935 yılları arasında 8 yıl mevcut olup diğer nüfus sayımları arasında 5'er yıl mevcuttur. 5'er yıl ara ile nüfus sayımı yapılan 1935-1950 yılları arasında ise en fazla artışın olduğu dönem 1945-1950 yılları arasında olmuş olup, bu yıllar arasında nüfus 33264 (%11,96 oranında) kişi artmıştır. En az nüfusun arttığı dönem ise 13757 kişi ile 1935-1940 yılları arasında olmuştur. 1927-1950 yılları arasında yapılan nüfus sayımlarının her birinde şehir nüfusu oranı %17-%18 aralığında olup, köyler nüfusunun oranı ise %82-%83 aralığında kalmıştır. Bu bilgilere göre; 1927-1950 yılları arasında nüfusun çoğunluğunu köyler oluşturmuş ve her 5 kişiden 4'ü köylerde yaşarken 1'inin şehir merkezlerinde yaşadığı ve kadın nüfusun erkek nüfustan %1-%4 oranında fazla olduğu görülmüştür.

² 1927'de Antalya'nın nüfusu başka bir kaynakta 93.212'si erkek ve 111.160'ı kadın olmak üzere 204.372 olarak belirtilmektedir (T.C.B.İ.U.M., 1929a, s.5).

Antalya'daki köy nüfus oranının şehir nüfus oranına göre üstünlüğü, ildeki ekonomik faaliyetlerin çoğunluğunu zirai faaliyetlerin oluşturduğunu göstermektedir (Antalya İl Yıllığı 1967, 1968, s.81).

2.2. Antalya'nın İlçelerinin Şehir, Nahiye ve Köyler Nüfusu

1927'de yapılan nüfus sayımında şehir, nahiye ve köyler nüfusu ayrıca yapılmamış olup, 1927'deki Antalya'nın ilçelerinin cinsiyete göre dağılımları şöyle olmuştur (T.C.B.İ.U.M., 1929a, s.5; Dinç, 2012, s.77)

İlçeler	İlçeler Nüfusu		
	Erkek	Kadın	Toplam
Merkez	17.373	18.951	36.324
Akseki	9.807	14.872	24.679
Alâiye	15.167	19.275	34.442
Elmalı	7.418	8.794	16.212
Finike	7.168	7.945	15.113
Kaş	9.042	10.821	19.863
Korkuteli	11.853	13.553	25.416
Manavgat	8.168	9.273	17.441
Serik	7.206	7.676	14.882
Toplam	93.212	111.160	204.372

1927 yılında Antalya'nın 204.372 nüfusu bulunmuş olup, bu nüfusun 93.212'si erkek ve 111.160'ı kadın olmuştur. En çok nüfus 36.324 kişi ile merkez ilçede bulunurken, en az nüfus 14.882 nüfuslu Serik ilçesinde olmuştur. Merkez ilçeye en yakın nüfusa sahip olan ilçe 34.442 nüfusu ile şimdiki adı "Alanya" olan Alâiye ilçesi, daha sonra en fazla nüfusa sahip ilçe ise 25.416 nüfus ile Korkuteli ilçesi olmuştur. 1927'deki bu nüfusta en dikkat çekici olan ise Akseki nüfusunda bulunan kadın nüfusun erkek nüfusundan %51,64 oranında fazla olmasıdır. Kadın ve erkek nüfusun birbirine en yakın olduğu ilçe ise Serik ilçesi olmuş olup, burada kadın nüfus erkek nüfustan %6,52 oranında (470 kişi) fazladır.

1935 yılında yapılan ikinci nüfus sayımının öncesinde nüfus kayıtları hususundaki sorunları çözmek adına 1933 yılında 2330 Sayılı Af Kanunu, 1934 yılında da Soyadı Kanunu çıkarılmıştır. Ayrıca yine 1934'te 2576 sayılı Gizli Nüfusların Yazımı'na Dair Kanun çıkarılarak, bu kanun 1 Eylül 1934 tarihinde tüm belediye ve muhtarlıklara bildirilmiştir. Ayrıca 15 Ekim 1934 tarihine kadar nüfusa eksik bildirim yapan kişilerin bu eksiklikleri gidermesi aksi halde cezai işlem uygulanacağı bilgisi de verilmiştir (Başaran, 2020, s. 490).

1935 yılında Antalya'nın ilçeleri ve nahiye-köylerinin nüfuslarının cinsiyete göre dağılımları şöyle olmuştur (T.C.B.D.İ.G.D., 1936, s. 5):

İlçeler	Şehir Nüfusu			Nahiye ve Köyler Nüfusu			Toplam		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Genel Toplam
Merkez	11.920	11.073	22.993	12.134	12.570	24.704	24.054	23.643	47.697
Akseki	1.531	1.947	3.478	10.015	14.404	24.419	11.546	16.351	27.897
Alanya	2.417	2.695	5.112	15.824	18.919	34.743	18.241	21.614	39.855
Elmalı	2.247	2.305	4.552	7.890	8.039	15.929	10.137	10.344	20.481
Finike	683	561	1244	8.533	9.161	17.694	92.16	9.722	18.938
Kaş	534	333	867	10.213	11.440	21.653	10.747	11.773	22.520
Korkuteli	1.896	2.124	4.020	10.914	12.181	23.095	12.810	14.305	27.115
Manavgat	452	474	926	9.398	10.081	19.476	9.850	10.555	20.405
Serik	323	342	665	8.286	8.750	17.036	86.039	9.092	17.701
Toplam	22.003	21.854	43.857	93.207	105.545	198.752	115.210	127.399	242.609

Tablodan anlaşılmaktadır ki; 1935 yılında Antalya'nın toplam nüfusu 242.609 olup, bunların 115.210 (%47,5)'u erkek, 127.399 (%52,5)'u kadındır. 1935 yılında nüfusun %82'si nahiye ve köylerde bulunurken %18'i ilçe merkezlerinde yer almıştır. 1935 yılında Antalya'nın merkez ilçe dahil olmak üzere toplam 9 ilçesi olduğu ve bu ilçeler arasında nüfusu en çok olan ilçe 47.697 (%19,7) ile merkez ilçe olup, daha sonra sırasıyla 39.855 (%16,4) nüfus ile Alanya, 27.897 (%11,5) nüfus ile Akseki, 27.115 (%11,8) nüfus ile Korkuteli, 22.520 (9,3) nüfus ile Kaş, 20.481 (%8,44) nüfus ile Elmalı, 20.405 (%8,41) nüfus ile Manavgat, 18.938 (%7,8) nüfus ile Finike ve 17.701 (%7,3) nüfus ile Serik gelmiştir. İlçelerin her birinde nüfusun çoğunluğunu nahiye ve köylerin oluşturduğu görülmektedir. 1935 yılında ilçelerde bulunan köyler ve nahiye nüfuslarına bakıldığında ise ilk sırada 34.743 (%17,5) nüfusuyla Alanya gelmekte olup, daha sonra sırasıyla 24.704 (%12,4) nüfuslu merkez ilçe, 24.419 (12,3) nüfuslu Akseki, 23.095 (%11,6) nüfuslu Korkuteli, 21.653 (%10,9) nüfuslu Kaş, 19.476 (%9,8) nüfuslu Manavgat, 17.694 (%8,9) nüfuslu Finike, 17.036 (%8,6) nüfuslu Serik ve en sonda 15.929 (%8) nüfuslu Elmalı gelmektedir. İlçe merkezlerine göre nüfusun en çok olduğu ilçe 22.993 (%52) nüfus ile merkez ilçe, ardından sırasıyla 5.112 (%11,7) nüfuslu Alanya, 4.552 (%10,8) nüfuslu Elmalı, 4.020 (%9,2) nüfuslu Korkuteli, 3.478 (%7,9) nüfuslu Akseki, 1.244 (%8) nüfuslu Finike, 926 (%2,1) nüfuslu Manavgat, 867 (%2) nüfuslu Kaş ve 665 (%1,5) nüfuslu Serik görülmektedir. Aynı yılda Serik ilçesi gerek ilçe merkezi olsun gerekse nahiye ve köyler nüfusu bakımından olsun en az nüfusa sahip ilçedir. Ayrıca, aynı yılda gerek ilçe merkezleri olsun gerekse nahiye ve köylerdeki nüfus olsun kadın ve erkek nüfusun birbirine yakın olduğu da görülmektedir.

1935'te Antalya Merkez ilçe ve Alanya, şehir nüfusunu oluşturan ve ticari faaliyetlerin yapıldığı yerler olsa da ilde kır ekonomisi hakim olup, kır nüfusu şehir nüfusuna göre daha fazladır ve ekonomiye şehirden çok kırlar yön vermektedir.

1940 Genel nüfus sayımına göre Antalya'nın 10 ilçesinin nüfusu şu şekildedir (T.C.B.D.İ.G.M., 1941a, s. 117):

İlçeler	Şehir Nüfusu			Nahiye ve Köyler Nüfusu			Toplam		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Genel Toplam
Merkez	13.622	11.335	24.957	12.904	13.240	26.144	26.526	24.575	51.101
Akseki	1.374	2.077	3.451	9.160	12.540	21.700	10.534	14.617	25.151
Alanya	2.482	2.680	5.162	18.833	16.264	30.097	16.315	18.944	35.259
Elmalı	3.117	2.455	5.572	8.246	8.836	17.082	11.363	11.291	22.654
Finike	795	609	1.404	8.541	9.360	17.901	9.336	9.969	19.305
Gündoğmuş	1.071	1.220	2.291	4.244	5.110	9.354	5.315	6.330	11.645
Kaş	487	266	753	10.579	11.972	22.551	11.066	12.238	23.304
Korkuteli	1.951	2.178	4.129	12.477	13.440	25.917	14.428	15.618	30.046
Manavgat	616	546	1.162	8.748	9.500	18.248	9.364	10.046	19.410
Serik	499	523	1.022	8.651	8.818	17.469	9.150	9.341	18.491
Toplam	26.014	23.889	49.903	97.383	109.080	206.463	123.397	132.969	256.366

Bu tablodan görülmektedir ki; Antalya'nın 1940 yılında en fazla nüfusa sahip ilçesi 51.101 (%19,9) nüfusu ile merkez ilçe, en az nüfusa sahip ilçesi ise 11.645 (%4,5) nüfusu ile Gündoğmuş'tur. Yine bu yılda merkez ilçeden sonra nüfusu çoktan aza doğru olan ilçelere bakılacak olursa; 35.259 (%13,8) nüfus ile Alanya, 30.046 (%11,7) nüfus ile Korkuteli, 25.151 (%9,8) nüfus ile Akseki, 23.304 (%9,1) nüfus ile Kaş, 22654 (%8,8) nüfus ile Elmalı, 19.305 (%7,5) nüfus ile Finike, 19.410 (%7,6) nüfus ile Manavgat ve 18.491 (%7,2) nüfus ile Serik olduğu görülmektedir. Kadın ve Erkek nüfusta ise Akseki dışındaki ilçelerde hemen hemen yakın sonuçlar bulunmaktayken Akseki'nin kadın nüfusu (%58,2) erkek nüfus (%41,8)'tan 4.083 fazladır. 1940 yılı ilçe merkezlerinin nüfuslarına bakıldığında da 24.957 (%50) nüfusu ile merkez ilçenin yine en çok nüfusa sahip ilçe olduğu ve en az nüfusa sahip ilçenin ise 753 nüfus ile Kaş olduğu, Kaş ilçesinin şehir merkezleri arasında %1,5 oranında nüfusa sahip olduğu görülmektedir. İlçeler bünyesinde bulunan nahiye ve köylerin nüfusları bakımından ise Alanya ilçesi nüfus bakımından 30.097 (%14,6) nüfusu ile ilk sırada yer alırken son sırada 9.354 (%0,5) nüfusu ile Gündoğmuş ilçesi yer almaktadır.

1945 yılında Antalya'nın ilçelerinde nüfusun ilçe, bucak ve köylerde cinsiyete göre dağılımı şu şekildedir (T.C.B.D.İ.G.M, 1950, s. 21):

İlçeler	İlçe Merkezi Nüfusu			Bucak ve Köyler Nüfusu			Toplam		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Genel Toplam
Merkez	12.443	12.594	25.037	16.225	15.673	31.898	28.668	28.267	56.935
Akseki	1.360	1.849	3.209	10.072	13.638	23.710	11.432	15.487	26.919
Alanya	2.985	2.899	5.884	15.164	16.923	32.087	18.149	19.822	37.971
Elmalı	2.669	2.548	5.217	8.445	8.834	17.279	11.114	11.382	22.496
Finike	658	594	1.252	10.871	11.210	22.081	11.529	11.804	23.333
Gündoğmuş	457	477	934	4.713	5.577	10.290	5.170	6.054	11.224
Kaş	335	253	588	11.058	11.914	22.972	11.393	12.167	23.560
Korkuteli	1.846	2.154	4.000	13.360	13.866	27.226	15.206	16.020	31.226
Manavgat	584	509	1.093	10.568	11.064	21.632	11.152	11.573	22.725
Serik	748	752	1.500	10.153	10.136	20.289	10.901	10.888	21.789
Toplam	24.085	24.629	48.714	11.0629	118.835	229.464	134.714	143.464	278.178

Bu bilgilere göre; 1945 yılında Antalya'nın ilçe sayısının 10 olduğu görülmekte olup, bu ilçeler arasındaki nüfusa bakıldığında en fazla nüfusa sahip ilçenin 56.935 (%20.47) kişi ile merkez ilçe ve en az nüfusa sahip ilçenin ise 11.224 (%4.03) kişi ile Gündoğmuş ilçesi olduğu görülmektedir. Merkez ilçeden sonra sırasıyla en fazla nüfusa sahip ilçeler; 37.971 (%13,65) nüfuslu Alanya, 31.226 (%11.23) nüfuslu Korkuteli, 26.919 (%9,68) nüfuslu Akseki, 23.560 (8.47) nüfuslu Kaş, 23.333 (%8.39) nüfuslu Finike, 22.725 (%8.17) nüfuslu Manavgat, 22.496 (%8.09) nüfuslu Elmalı, 21.789 (%7,83) nüfuslu Serik ve 11.224 (%4.03) nüfuslu Gündoğmuş'tur. Aynı yılda, Akseki, Kaş, Manavgat ve Finike ilçelerinin nüfusları birbirine yakın olmuştur. 1935 yılında olduğu gibi 1945 yılında da ilçe merkezlerindeki nüfusun köylere göre oldukça az olduğu görülmektedir. 1935 yılındakine benzer şekilde 1945'de de hem ilçe merkezlerinde hem de bucak ve köylerde kadın nüfus ile erkek nüfusun birbirine yakın olduğu görülmüştür. Ayrıca Merkez ilçenin hem şehir merkezi hem de bucak ve köyler nüfusu bakımından en fazla nüfusa sahip ilçe olduğu görülürken, ilçe merkezlerinde en az nüfusa sahip ilçenin Kaş ilçesi, bucak ve köyler nüfusları arasında ise en az nüfusa sahip ilçenin de Gündoğmuş ilçesi olduğu görülmektedir.

Antalya ilinin 1940 ve 1945 yılları arasında toplam nüfusa bakıldığında; bu yıllarda nüfus artışı az olup, bunun sebebi genel olarak II. Dünya Savaşı'nın getirdiği olumsuz ekonomik ve sosyal koşullar değil de Kurtuluş Savaşı'nın neden olduğu 1940-1945 yıllarında evlenme çağına gelen nüfusun azlığı ve de bu durumun doğuma olan etkisi olmuştur (Güneş & Güneş, 2006, s. 301).

1950 yılında Antalya'nın ilçelerinin nüfusları ise şöyledir (T.C.B.D.İ.G.D., 1961, s. 12):

İlçeler	Şehir Nüfusu	Bucak ve Köyler Nüfusu	Toplam	Yüz Ölçümü (km ²)	Nüfus Yoğunluğu
Merkez	27.515	34.946	62.461	2.226	28
Akseki	2.384	22.918	25.302	2.390	11
Alanya	6.623	22.665	29.288	2.032	14
Elmalı	4.990	19.057	24.047	2.249	11
Finike	1.377	26.258	27.635	1.350	20
Gündoğmuş	1.520	10.725	12.245	1.554	8
Kaş	642	26.395	27.037	1.873	14
Korkuteli	4.136	30.961	35.097	2.390	15
Manavgat	1.266	27.143	28.409	2.749	10
Serik	2.273	24.516	26.789	1.314	20
Gazipaşa	1.246	11.886	13.132	-	-
Toplam	53.972	257470	311.442	20.127	15

1945 yılındaki nüfus sayımında Antalya'nın 10 ilçesi var iken 1950 yılı nüfus sayımında Antalya'nın ilçeleri arasında Gazipaşa da bulunmakta ve bu yılda Antalya'nın toplam ilçe sayısı 11'e, toplam nüfusu da 312.442'ye yükselmektedir. Bu tablodaki bilgilere göre; önceki nüfus sayımlarında olduğu gibi ilçeler arasında en fazla nüfusa sahip ilçe 62.461 (%20.06) nüfusu ile merkez ilçe iken en az nüfusa sahip ilçe ise 12.245 (%3,93) nüfusu ile Gündoğmuş'tur. Bu nüfus sayımında ilk kez ilçe olarak bulunan Gazipaşa ilçesi ise 13.132 (%4.22) nüfusu ile nüfus çokluğu bakımından ilçeler arasında sondan ikinci sırada yer almıştır. En çok nüfusa sahip ikinci ilçe ise 35.097 (%11.27) nüfusu ile Korkuteli olmuştur. Alanya ise ilçeler arasında 29.288 (%9.40) nüfusu ile 3. Sırada yer almıştır. Diğer ilçelerin nüfuslarının çoktan aza doğru sıralanışı ise şöyledir: 28.409 (%9.12) nüfusu ile Manavgat, 27.605 (%8,87) nüfusu ile Finike, 27.037 (%8,68) nüfusu ile Kaş, 26.789 (%8,60) nüfusu ile Serik, 25.302 (%8.12) nüfusu ile Akseki ve 24.047 (%7,72) nüfusu ile Elmalı'dır. Ayrıca aynı yılda nüfus yoğunluğu en çok olan ilçe Merkez ilçe olup, en az nüfus yoğunluğuna sahip ilçe ise Gündoğmuş olmuştur.

Dışarıdan 1950'li yıllara kadar fazla göç almayan Antalya'da, iskana tabi tutulan konar göçerler ve dağınık halde bulunan köylerin bir araya getirilmesi nedeniyle kent nüfusunun etkilendiği görülmüştür (Güneş & Güneş, 2006, s. 302).

2.3. Okuma-Yazma Bilme Durumuna Göre Nüfus

Antalya ilinin toplumsal yapısını ve demografik yapısındaki yaşanan değişimi daha iyi anlayabilmek için nüfusun okuma-yazma bilme durumları

önem arz etmektedir. 1923'ten itibaren Arap alfabesinin değiştirilmesi hususunda görüşler bildirilmeye başlamıştır. TBMM'de Arap harflerinin yetersiz olduğunu ilk kez gündeme getiren İzmir milletvekili Şükrü Saraçoğlu olmuştur. Alfabe tartışmaları 1928 yılında Latin alfabesinin kabul edilmesine kadar sürmüştür. Arap alfabesi; geç ve zor öğrenilmesi, belirli bir yazım kuralı olmadığı için bir kelimenin birçok şekilde yazılması vb. problemlere neden olduğu için ülkede okuma yazma oranının düşmesine neden olmuştur (Yalçın vd., 2005, s. 111-112).

Ülke içindeki bu okuma yazma oranındaki düşüklük, Antalya'ya da yansımış olup; 1927 nüfus sayımına göre; 9.316 erkek ve 1.685 kadın olmak üzere 11.001 kişi okuma yazma bilirken, 83.896 erkek ve 109.475 kadından oluşan toplam 193.371 kişi okuma yazma bilmemektedir. 1927'de 204.372 olan Antalya nüfusunun sadece %5,38'i okuma yazma bilmekte olup, bu oran oldukça düşüktür (T.C.B.İ.U.M., 1929a, s. XXXV). Aynı yılda Antalya'nın 7 yaş üzerinde erkek nüfusunun %13,39'u okuma yazma bilirken (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.22), okuma-yazma bilen kadınların nüfus oranı ise sadece %1,88 olmuştur. Kadın ve erkek olarak 7 yaş üzerinde okuma-yazma bilenlerin oranı ise %6,89 olmuştur (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.23). 1927 yılı itibariyle Türkiye genelinde olduğu gibi Antalya'da da çok az sayıda kişi okuma-yazma bilmektedir. 1927 yılında okuma-yazma bilenlerin sayısı az olmasına karşın okuma-yazma bilen erkeklerin sayısı aynı yıl okuma-yazma bilen kadınların sayısından oldukça fazla olduğu anlaşılmaktadır (T.C.B.İ.U.M., 1929b, Ankara, s.23).

Cumhuriyet Döneminde eğitim hususunda birçok atılım yapılarak ülkedeki okuma yazma sorunu giderilmeye çalışılmıştır. Bunlardan biri 1 Kasım 1928 tarihinde 1353 Sayılı "Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun" olmuştur (Yalçın vd., 2005, s. 118-119). 24 Kasım 1928 tarihinde Millet Mektepleri açılmıştır. Millet Mekteplerinin bünyesinde teşkilatlandırılan A ve B sınıflarıyla okuma yazma seferberliği başlatılmıştır (Bayraktutan, 2020 s. 125-126). Bu mekteplerin A sınıfında okuma-yazma öğretiliyorken B sınıfında ise Hesap, Ölçü, Yurt Bilgisi, Tahrir, Kiraat vb. dersler okutulmuştur. Antalya'da okuma-yazma oranını arttırma hususunda önemli çalışmalar yürüten Millet Mektepleri' ne bakıldığında; 1928-1935 yılları arasında toplam A sınıfı 2.758 ve toplam B sınıfı da 2.335 olmuştur (Şimşek, 2008, s.456-457). Ayrıca 1932 yılında Türk Ocakları yerine açılan halkevlerinden biri olan Antalya Halkevi ile ilin kasaba ve köylerinde açılan halkodalarında verilen kurslar da okuma-yazma öğretiminde katkı sağlamıştır (Şimşek, 2008, s. 458).

1935 yılında Antalya genelinde okuma-yazma bilenlerin oranı belli olmayıp, Antalya merkezde okuma-yazma bilenlerin durumu şu şekildedir (T.C.B.D.İ.G.D., 1936, s. 24):

Tahsil durumu	Erkek	Kadın	Toplam	Oran (%)
Okuma-yazma bilen	5.317	2.644	7.961	34,6
Sadece-okuma bilen	57	82	139	0,7
Okuma-yazma bilmeyen	6.546	8.347	14.893	64,7
Toplam	11.920	11.073	22.993	100

Bu tablodaki bilgilere göre 1935’de Antalya’da okuma-yazma bilenlerin oranı %34,6 ve sadece okuma bilenlerin oranı %0,7 olmuştur. Okuma-yazma bilmeyenlerin oranı ise %64,7’dir. 1927’de 204.372 olan Antalya nüfusunun sadece %5,38’i okuma yazma biliyorken (T.C.B.İ.U.M., 1929a, s. XXXV), 1935’te bu oran %34,6’ya yükselmiştir. Bu artışta 1928 yılında yürürlüğe giren harf kanunu ve millet mekteplerinin payı olduğu söylenebilmektedir.

Türkiye genelinde 1940 yılında 6 yaş ve üstü nüfusun %78’i okur yazarlığı olmadığından, 17 Nisan 1940 tarihinde Cumhuriyet dönemi eğitim politikalarından bir diğeri olan Köy Enstitüleri kurulmuştur (Yalçın vd., 2005, s. 134-135). Antalya’da 1940 yılında açılan Aksu Köy Enstitüsü bunlardan biri olmuştur (Şimşek, 2008, s.455).

Antalya’da 1945 yılında 7 yaşından büyük olan nüfusta okuma-yazma bilen ve bilmeyenler ise şu şekildedir (T.C.B.D.İ.G.M, 1950, s. 202):

İlçeler	Okuma Yazma Bilen			Okuma Yazma Bilmeyen			Toplam		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Genel Toplam
Merkez	7.070	4.347	11.417	3.540	6.517	10.057	10.610	10.864	21.474
Diğer ilçeler	36.605	11.737	48.342	57.681	92.605	150.286	94.286	104.342	198.628
Toplam	43.675	16.084	59.759	61.221	99.122	160.343	104.896	115.206	220.102

Bu tabloya göre Antalya genelinde erkeklerin %41,6’sı okuma-yazma biliyorken, %58,4’ünün okuma-yazma bilmediği, kadınların ise %14’ü okuma yazma biliyorken %86’sının okuma yazma bilmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca, Antalya genelinde okuma-yazma bilenlerin oranı %27,15’tir. Merkez ilçeye bakıldığında ise; erkeklerin %66,7’sinin okuma-yazma bilirken, %33,3’ünün okuma-yazma bilmediği ve kadınların %40’ının okuma-yazma bildiği ve %60’ının okuma-yazma bilmediği görülmektedir. Merkez ilçe dışındaki ilçelerde

ise; erkeklerin %38,8'i okuma yazma bilirken, %61,2'sinin okuma yazma bilmediği ve kadınların ise %11,2'inin okuma-yazma bilirken %88,8'inin okuma yazma bilmediği anlaşılmaktadır. Cumhuriyet Döneminin önemli eğitim atılımları; Harf Devrimi, Millet Mektepleri ve Köy Enstitüleri'nin kuruluşu olmuştur. 1927-1950 döneminde gerçekleştirilen eğitim politikaları sayesinde okuma yazma oranı giderek artmış, Antalya'da 1927 yılında %5,38 oranındaki okuma-yazma bilen nüfusun oranı, 1945'te %27,15'e yükselmiştir.

1950 yılında Antalya'da 5 yaş ve üstü nüfusun okur-yazarlık durumu ise şu şekildedir (T.C.B.D.İ.G.D., 1961, s. 221):

Okur-Yazarlık Durumu	Erkek	Kadın	Toplam
Okuma-Yazma Bilip Okula Devam Etmeyen / Oran (%)	43.402/ (16,5)	14.650/ (5,6)	58.052/ (22)
Okuma -Yazma Bilip Okula Devam Eden / Oran (%)	18.930/ (7,2)	9.748/ (3,7)	28.678/ (10,9)
Okuma-Yazma Bilen Toplam	62.332 (23,7)	24.398 (9,3)	86.730 (32,9)
Okuma-Yazma Bilmeyen / Oran (%)	65.624/ (24,9)	110.250/ (41,8)	175.874/ (66,7)
Bilinmeyen / Oran (%)	435/ (0,17)	505 (0,19)	940/ (0,36)
Toplam	128.391/ (48,7)	135.153/ (41,3)	263.544/ (100)

Bu tablodaki bilgilerden; 1950 yılında Antalya'da 5 ve üzeri yaştaki nüfusta okuma yazma bilenlerin oranı %32,9 olduğu görülmekte olup, bu oran oldukça düşüktür. %32,9 oranında okuma-yazma bilen nüfusun %23,7 oranını erkekler, %9,3'ünü kadınlar oluşturmuştur. Ayrıca okuma yazma bilen erkeklerin sayısı okuma yazma bilen kadınların sayısının 2 katından fazla olduğu görülmektedir. 1950 yılında okuma yazma bilmeyenlerin oranı ise %66,7 olup, ilde 3 kişiden 2'si okuma yazma bilmemektedir.

1927'de Türkiye genelinde olduğu gibi Antalya'da da okuma-yazma bilenlerin oranı düşük olmuş ve bu oran sadece %5,38 iken, 1945 yılına gelindiğinde okuma-yazma bilenlerin oranı %27,15'e, 1950'de de %32,9'a yükseldiği görülmektedir. 1927-1950 yılları arasında okuma-yazma bilenler arasında kadınların oranı erkeklere göre daha düşük olmuş, ancak gittikçe kadınlarda okuma-yazma bilenlerin oranı da yükselmiştir. 1927'de kadın nüfusun %1,52'si olan 1.685 kişi okuma-yazma bilirken, 1950'ye gelindiğinde bu oran %9,3'e çıkmış ve 24.398 kadının okuma-yazma bildiği görülmüştür. Erkeklerde ise 1927'de nüfusun %9,9 oranında olan 9.316 kişi okuma-yazma bilirken, 1950'de bu oran %23,7'ye yükselmiş ve okuma-yazma bilen erkeklerin sayısı 62.332'ye çıkmıştır.

2.4. Dinlere Göre Nüfus

1927'de Türkiye genelinin %97,36'sı Müslüman iken, %2,64'ü gayrimüslimdir (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.30). Gayrimüslimlerin büyük çoğunluğunun Antalya şehir merkezinde yaşadığı bilinmektedir (Bal, 2019, s. 43). Antalya'da bulunan Müslimlerin ve gayrimüslimlerin sayısına bakıldığında ise şu şekildedir (T.C.B.İ.U.M., 1929a, s. XLIX):

Dinler	Erkek	Kadın	Toplam
İslam	93.142	111.130	204.272
Katolik	20	5	25
Ortodoks	12	-	12
Protestan	1	1	2
Museviler	19	19	38
Ermeni	4	-	4
Hıristiyan	14	4	18
Dini belirsiz	-	1	1
Toplam	93.212	111.160	204.372

1927'de nüfusun %99,95'i olan 204.272 kişinin Müslüman olduğu görülürken, bu oran Türkiye ortalamasının üzerinde olmuştur. Gayrimüslimlerin sayısı ise 100 kişi olup, nüfusun %0,05'ine karşılık gelmektedir. 1927'de gayrimüslimler; Katolik, Ortodoks, Protestan, Musevi ve Ermeni olduğu görülürken 1 kişinin ise dini belli değildir.

1935 yılında Antalya merkezde dinlere göre nüfusun dağılımı ise şöyledir (T.C.B.D.İ.G.D., 1936, s. 24):

Dinler	Erkek	Kadın	Toplam
İslam	11.881	11.054	22.935
Hıristiyan- Katolik	13	5	18
Hıristiyan- Ortodoks	6	-	6
Hıristiyan- Protestan	10	1	11
Museviler	10	13	23
Toplam	11.920	11.073	22.993

Bu tablodaki bilgilere göre, 1935 yılında Antalya merkezde bulunan 22.993 nüfusun 22.935'inin Müslüman, 58'inin gayrimüslim olduğu görülmektedir.

1945 yılında Antalya merkez ilçede bulunan 25.037 nüfusun 25.033'ü Müslüman, 3'ü Hıristiyan- Ortodoks ve 1'i Musevi olup, 4 gayrimüslim de erkektir (T.C.B.D.İ.G.M, 1950, s. 521). 1927'de Antalya nüfusunun %99,95'i Müslüman,

iken yıllara göre bu oran çok değişmemiş ve 1945'e gelindiğinde Antalya nüfusunun %99,984'ünün Müslüman olduğu görülmüştür.

2.5. Konuştuğu Dillere Göre Nüfus

1923 yılında imzalanan Lozan antlaşması gereğince Türkiye-Yunanistan arasında yapılan nüfus mübadelesiyle, Yunanistan'ın Girit adasından Türkler Antalya'ya getirilmiştir. Ayrıca Girit Osmanlı hakimiyetinden çıkınca, 1897-1912 yıllarında 4.690 muhacirin de Antalya'ya yerleştirildiği bilinmektedir (Bal, 2019, s. 43). Antalya'ya yerleştirilen bu nüfusun da etkisiyle ilde, 1927 yılında anadil olarak Türkçe ve Rumca konuşulduğu görülmektedir. 1927 nüfus sayımında Antalya'da anadili Türkçe olanların oranı %99,35 (203.048 kişi) iken, Rumca konuşanların oranı %0,65 (1.324 kişi) olmuştur (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.31-34). Antalya ili Türkiye genelinde Rumca bilenlerin çoğunlukta olduğu 7 il arasında yer almıştır. %11,57 ile İstanbul, Rumca bilen şehirler arasında en fazla nüfus oranına sahip olurken, Antalya şehri ise %0,65 oranıyla 4.sırada bulunmuştur (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.34). 1927'de nüfusun anadillere göre ayırımına bakıldığında; 92.106'sı erkek, 110.012'si kadın olan nüfusun 202.118'i Türkçe konuşmakta iken, 611'i erkek, 713'ü kadın olan 1.324'ü Rumca konuşmaktadır. Ermenice, İtalyanca ve Arnavutça konuşan sadece 3'er erkek olurken, İtalyanca konuşan 7 erkektir. Ayrıca 62'si erkek, 16'sı kadın olan 78 kişi Arapça, 16'sı erkek, 19'u kadın olan 35 kişi Yahudice, 277'si erkek, 326'sı kadın olan 603 kişi Çerkezce, 95'i erkek, 56'sı kadın olan 151 kişi Kürtçe konuştuğu görülmektedir. Bunların dışında 29'u erkek, 18'i kadın olan 47 kişinin ise konuştuğu dil belli değildir. Buradan anlaşılmaktadır ki; nüfusun %98,9'u Türkçe konuşurken diğer lisanlarda konuşanların oranı %1,1'dir (T.C.B.İ.U.M., 1929a, s. LXIII). 1927'de Antalya'da 100 kadar gayrimüslim yaşamasına rağmen bu sayıdan daha çok Türkçe haricindeki dilleri konuşan kişi bulunmuştur. Bunların çoğunluğunu ise; Çerkez, Arap, Kürt ve Yunanistan'dan Antalya'ya gelen Türk muhacirler oluşturmuştur (Bal, 2019, s. 43).

1935'de Antalya merkez ilçe nüfusunun 22.908'inin anadili Türkçe, 13'ünün Almanca, 4'ünün Arapça, 2'sinin Çerkezce, 2'sinin Fransızca, 1'inin İngilizce, 5'inin İspanyolca, 2'sinin İsveççe, 5'inin İtalyanca, 24'ünün Kürtçe, 1'inin Macarca, 19'unun Rumca, 1'inin Rusça, 4'ünün Yahudice ve 2'sinin de diğer dillerden olduğu bilinmektedir (T.C.B.D.İ.G.D., 1936, s. 24).

1945 yılında Antalya'da bulunan 134.714 erkek nüfusun 133.671'inin anadili Türkçe, 2'sinin Almanca, 25'inin Arapça, 3'ünün Arnavutça, 1'inin Bulgarca, 391'inin Çerkezce, 2'sinin Ermenice, 1'inin Fransızca, 2'sinin Lazca, 531'inin Rumca, 1'inin Rusça, 2'sinin Tatarca, 81'inin Kürtçe ve 1'kişininde bunların dışında bir anadil konuştuğu görülmektedir (T.C.B.D.İ.G.M, 1950, s. 144-145). 143.464 kadının anadiline bakıldığında ise; 142340'ının anadili Türkçe, 5'inin Arapça, 2'sinin Arnavutça, 413'ünün Çerkezce, 1'inin Fransızca, 616'sının

Rumca, 1'inin Rusça, 1'inin Sırpça, 3'ünün Tatarca, 79'unun Kürtçe olduğu görülmekte ve 3 kişinin anadilinin ne olduğu bilinmemektedir (T.C.B.D.İ.G.M, 1950, s. 148-149).

1950 yılında Antalya nüfusunun 311.412 olduğu ve bu nüfusun 310.587'sinin anadilinin Türkçe, 19'unun Acemce, 113'ünün Arapça, 30'unun Boşnakça, 154'ünün Çerkezce, 116'sının Kürtçe, 396'sının Rumca, 3'ünün Yahudice, 1'inin Flamanca, 10'unun İtalyanca, 2'sinin diğer dillerden ve 11'inin de bilinmeyen bir anadili olduğu belirtilmiştir (T.C.B.D.İ.G.D., 1961, s. 142-143).

Antalya'da 1927-1950 yılları arasında burada yaşayan nüfusun konuştuğu dillere bakıldığında; 1927'de anadil olarak Türkçe ve Rumca konuşulduğu görülürken, anadili Türkçe olanların oranı %99,35, Rumca konuşanların oranı ise %0,65 olmuştur. 1935'de de Antalya merkezde Türkçe konuşanların oranı %99,63 iken, Türkçe dışında dil konuşanların oranı da %0,37'dir. 1950'de ise Antalya nüfusunun %99,74'ünün anadili Türkçedir. Buradan anlaşılmaktadır ki; 1927-1950 döneminde nüfusun %99'ndan daha fazlasının Türkçe konuştuğu görülmektedir.

2.6. Engelli Durumuna Göre Nüfus

1927'de Antalya şehrindeki kör, sağır, topal, çolak, kambur gibi engeli bulunan kişi sayısı 3.221 olup, nüfusta bunun oranı %1,58'dir. Bu oran ile Antalya aynı yılda Türkiye genelinde %1,56 ile en az engelli oranı bulunan Çorum ilinden sonra 2. sırada yer almıştır (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.29-30). 1927 yılında Antalya'da 205'i erkek, 176'sı kadın olmak üzere 381 kör, 150'si erkek, 86'sı kadın olan 236 sağır-dilsiz, 637'si erkek, 449'u kadın olan 1.086 topal, 343'ü erkek, 78'i kadın olan 421 çolak, 24'ü erkek, 9'u kadın olan 33 kambur ve 804'ü erkek, 260'ı kadın olan diğer türde engeli bulunanlar olmak üzere toplam 3.221 engeli olan bulunmuştur. Aynı yılda 204.372 nüfusu bulunan Antalya'da 201.151 kişinin engeli yoktur (T.C.B.İ.U.M., 1929a, s.XLIX).

1935 yılında Antalya merkez ilçede bulunan engelli nüfusa bakıldığında ise; 38 kişinin kör, 63 kişinin bir kolunun çolak, 9 kişinin iki kolunun çolak, 114 kişinin bir ayağının topal, 12 kişinin iki ayağının topal, 43 kişinin sağır-dilsiz, 21 kişinin kambur, 11 kişinin kötürüm, 1 kişinin çoklu engeli ve 8 kişinin diğer engel çeşitlerinden olduğu görülmektedir (T.C.B.D.İ.G.D., 1936, s. 35).

1945 yılındaki nüfus sayımındaki bilgilere göre; 278.178 nüfusun 275.401 kişisi sağlam, 2.777'sinin ise engelli olduğu anlaşılmaktadır. Engellilerin 1.527'si erkek olup 1.250'si kadındır (T.C.B.D.İ.G.M, 1950, s. 97). Toplam 2.777 erkek ve kadın engellinin 64'ü doğuştan, 459'u sonradan kör olanlar, 363'ünün bir kolu çolak, 16'sının iki kolu çolak, 1.276'sının bir ayağı topal, 154'ünün iki ayağının topal, 215'inin sağır-dilsiz, 86'sının kambur, 77'sinin kötürüm ve diğer engele sahip olanların ise 67 kişi olduğu görülmektedir (T.C.B.D.İ.G.M, 1950, s. 99).

Buradan anlaşılmaktadır ki; 1927 yılında nüfusa göre engelli oranı %1,58 iken 1950'ye geldiğinde bu oran %0,99'a düşmüştür.

2.7. Meslek Durumuna Göre Nüfus

1927'de Antalya'da meslek sahibi olan 12 yaşından büyük nüfusa bakıldığında; erkek nüfusun %88,72'si yani nüfusun büyük bölümünün meslek sahibi olduğu görülmüştür. %88,72'lik meslek sahibi nüfus oranı ile Antalya, diğer iller arasında en yüksek meslek sahibi oranları sıralamasında 20. sırada yer almıştır. Aynı yılda kadınlar arasında meslek sahibi olanların oranı ise %42,62 olup, bu oran meslek sahibi olan erkeklerin oranının neredeyse yarısından azdır. Türkiye genelinde kadınlar arasında meslek sahibi nüfus oranlarının en fazladan aza doğru sıralamasında Antalya şehri %42,62 oranıyla 20.sırada yer almıştır (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.25). Antalya'nın, kadın ve erkek olarak toplamda, 12 yaşın üstündeki nüfus içinde mesleğe sahip olanların oranı %62,03 olup, bu oran ile Türkiye genelinde mesleğe sahip oranlar içinde 20. sırada bulunmuştur (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.26).

1927'de Antalya'da 12 yaş üstündeki kadın ve erkelerin %54,32'si ziraat mesleği ile uğraşırken, erkeklerin %5,11'i sanayi ve %4,77'si de ticaret ile uğraşmıştır (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.27-28). Buradan anlaşılmaktadır ki; Antalya'da 1927'de en çok yapılan meslek ziraat olup, günümüzde de olduğu gibi 1927 yılında da ziraat alanıyla öne çıkan bir il olarak kendini göstermiştir. Aynı yılda Antalya'da 12 yaş üstünde bulunan %62,03'lik nüfus ziraat ile uğraşırken, bu oran ile Türkiye genelinin ortalaması olan %81,63'ün³ gerisinde kalmıştır. Sanayi alanında da Antalya %5,11'lik oranı ile Türkiye ortalaması olan %7,43'ün⁴ gerisinde kalmış ve %4,77'lik oranı ile ticaretle de Türkiye ortalaması olan %6,92'nin⁵ gerisinde kalmıştır (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.29).

1927'de Antalya ilinde 51.577'si erkek, 34.079'u kadın olan 85.656 kişinin mesleği var iken, 41.635'i erkek, 77.081'i kadın olan 118.716 kişinin mesleği yoktur veya mesleği bilinmemektedir. Mesleğe sahip olanlara bakıldığında; 75.018 kişinin ziraat mesleği uğraştığı görülürken, bunların 42.392'si erkek, 32.626'sı kadın, sanayi alanında çalışan 3.715 kişinin 2.973'ü erkek, 742'si kadın, ticaret ile uğraşan 3.087 kişinin 2.776'sı erkek, 311'i kadın olurken 467 erkek ve 60 kadından oluşan 527 kişi ise serbest meslek ile uğraşmış, 919 memurun 903'ü erkek ve 16'sı kadın, 81 erkek hakim, 804 erkek Ordu çalışanı, 33 erkek PTT çalışanı bulunmuş olup, bunların dışında 1148'i erkek, 324'ü kadın olan 1.472 kişinin çeşitli melekler ile uğraştığı görülmüştür (T.C.B.İ.U.M., 1929a, s.136).

³ 4.368.061 kişi.

⁴ 266.845 kişi.

⁵ 248.512 kişi.

1935 ve 1945 yıllarındaki nüfus sayımlarına göre; 15-64 yaş aralığındaki nüfusta meslek sahibi ve mesleği olmayanların durumu şöyledir (T.C.B.D.İ.G.M, 1950, s. 285-287):

1935				1945			
15-64 yaş aralığındaki nüfus	Meslekl i nüfus	Mesleksiz nüfus	Meslekl i nüfus oranı	15-64 yaş aralığındaki nüfus	Meslekl i nüfus	Mesleksiz nüfus	Meslekl i nüfus oranı
Erkekler							
59.314	55.489	3.825	%93,6	69.532	63.083	6.449	%90,7
Kadınlar							
73.002	46.800	26.202	%64,1	80.585	18.372	62.213	%22,8

Bu bilgilere göre; 1935'ten 1945 yılına gelindiğinde erkeklerde meslekli nüfus oranı %93,6 'dan %90,7'ye gerilediği ve mesleksiz olanların oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Kadın nüfusa bakıldığında ise 1935 yılında meslekli olan nüfus oranı %64,1 iken, bu oran 1945 yılında %22,8'e gerilemiştir.

1950 yılında Antalya'da 5 ve üzeri yaşta bulunan 263.544 nüfusun mesleklere göre dağılımına bakıldığında; 171.244'ünü çiftçiler, ormancılar, balıkçılar, avcılar ve ziraat işçilerinin oluşturduğu, 1.425'ini teknik elemanlar ve serbest meslek ile uğraşanlar, 3.964'ünü idareciler ve büro ile ilgili mesleklere sahip olanlar, 1.073'ünü satıcılar ve satışla ilgili meslekler, 21'ini maden ve taş çıkarma ile ilgili meslekler, 1.563'ünü nakil araç kullanıcıları, 1.809'unu hizmetle ilgili meslekler, 9.786'sını sanatkarlar, imalatçılar ve diğer meslekler oluşturmuştur. Mesleksiz ve mesleği tespit edilemeyenlerin sayısı ise 72.659'dur. Aynı yılda 190.885 kişinin mesleği bulunurken, mesleksiz ve mesleği belirlenemeyenlerin sayısı da 72.659 olmuştur. Yani nüfusun %72,4'ünün bir mesleği varken mesleği olmayan veya mesleği tespit edilemeyenlerin oranı ise %27,6'dır (T.C.B.D.İ.G.D., 1961, s. 291). Buradan anlaşılmaktadır ki; Antalya'da 1927'de nüfusun %62,03'ü meslek sahibi iken bu oran 1935'de %93,6'ya yükselmiştir. Meslek sahibi nüfusun oranı 1945'de %90,7 olurken, bu oran 1950'de %72,4'e düşmüştür.

2.8. Doğduğu Yere Göre Nüfus

1927'de Antalya'nın nüfusunun %99,97'sine denk gelen yaklaşık 204.311 kişisi Türkiyeli olup, %0,03'ü olan Avrupalıdır. Nüfusun %99,5'ü olan 203.350 kişi Türkiye'de doğmuş olup, %0,19'una karşılık gelen yaklaşık 388 kişi Asya ve Afrika memleketlerinde doğarken, %0,29'u olan yaklaşık 709 kişi Avrupa doğmuştur (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.65).

1927 yılında doğduğu yerlere göre Antalya nüfusuna bakıldığında; 92.694'ü erkek, 110.670'i kadın olan 203.364 kişi Türkiye'de doğmuş olup, 5 erkek Mısır, 27'si erkek, 23'ü kadın olan 50 kişi İran, 2 erkek Suriye, 164'ü erkek, 157'si kadın 321 kişi diğer Asya ve Afrika memleketlerinde doğmuştur. Ayrıca 26'si erkek, 15'i kadın 41 kişi Bulgaristan, 3'ü erkek, 1'i kadın 4 kişi Almanya, 1 kadın Arnavutluk, 2 erkek Avusturya, 1 kadın Fransa, 195'i erkek, 192'si kadın olan 387 kişi Yunanistan, 4'ü erkek, 3'ü kadın 7 kişi Macaristan, 19'u erkek, 5'i kadın olan 24 kişi İtalya, 2 erkek Lehistan, 4'ü erkek, 3'ü kadın 7 kişi Romanya, 33'ü erkek, 64'ü kadın olan 97 kişi Rusya, 23'ü erkek, 13'ü kadın 36 kişi Sırbistan doğumlu olduğu görülmüştür. 9'u erkek, 12'si kadın nüfusun ise nerede doğduğu belli değildir (T.C.B.İ.U.M., 1929a, s. XCI).

1927'de Antalya nüfusundaki 93.161'i erkek, 111.139'u kadın olan 204.300 kişi Türkiyeli iken, nüfusta geriye kalan 72 kişi ise başka ülkenin vatandaşlarıdır. Yabancı ülkeli vatandaşlara bakıldığında; 1'i erkek, 6'sı kadın olan 7 kişi İran, 4'ü erkek, 1'i kadın olan 5 kişi Almanya, 3 erkek Avusturya, 3 erkek Bulgaristan, 4 erkek Fransa, 1'i erkek, 1'i kadın olan 2 kişi Yunanistan, 4'ü erkek, 3'ü kadın olan 7 kişi Macaristan, 23 erkek İtalya, 1'i erkek, 1'i kadın olan 2 kişi Lehistan, 1 erkek Rusya, 2'si erkek, 1'i kadın olan 3 kişi Sırbistan, 1 kadın diğer Avrupa ülkelerinden birinden olduğu görülürken, 4'ü erkek, 7'si kadın olan 11 kişinin nereli olduğu belli değildir (T.C.B.İ.U.M., 1929a, s. LXXVII).

1950 nüfusu sayımı bilgilerine göre; 311.442 olan Antalya nüfusunda bulunan 297.322 kişi Antalya'da doğmuş ve 10.993 kişi Antalya dışındaki bir ilde doğmuş olup, bunların 6.594'ü erkek, 4.401'i kadındır. Ayrıca 3.100 kişi (1.677'si erkek 1.423'ü kadın) ise yabancı memleketlerde doğmuş, doğum yeri tespit edilemeyen 14 kişi ve doğum yeri bilinmeyen 11 kişi bulunmaktadır (T.C.B.D.İ.G.D., 1961, s. 182-183).

2.9. Doğum-Ölüm

1935-1950 yılları arasında Antalya ili, il dışı ve yurt dışı doğumlu olan nüfus ve oranları şu şekildedir (T.C.B.D.İ.G.M., 1936, s. 89; D.İ.E., 2000, s. 46; T.C.B.D.İ.G.M., 1961, s. 182-183):

Yıllar	Toplam Nüfus	Antalya'da Doğanlar		Antalya Dışı bir İlde veya Yurt Dışında Doğanlar		Doğduğu Yer Belli Olmayan Nüfus
		Nüfus	Oran (%)	Nüfus	Oran (%)	
1935	242.609	230.155	94,9	12.354	5,1	100
1945	278.178	266.144	95,7	12.034	4,33	-
1950	311.442	297.322	95,5	14.095	4,53	25

1935-1950 döneminde Antalya nüfusunda bulunanların doğdukları yerlere bakıldığında; Antalya doğumlu olan nüfusun oranı %94,4-%95,7 aralığında

olmuştur. Nüfusun yaklaşık %5'i Antalya dışı bir ilde veya yurt dışında doğanlardan oluşmuştur.

1931-1950 yılları arası Antalya'da ölenlerin sayıları şöyledir: (T.C.B.D.İ.E., 1971, s. 9-13):

Yıllar	Ölümler		
	Erkek	Kadın	Toplam
1931	251	192	443
1932	307	257	564
1933	268	228	496
1934	245	178	423
1935	264	194	458
1936	295	234	529
1937	317	260	577
1938	292	211	503
1939	241	195	436
1940	274	206	480
1941	238	202	440
1942	185	154	339
1943	240	182	422
1944	250	184	434
1945	339	274	613
1946	243	191	434
1947	232	198	430
1948	238	219	457
1949	254	204	458
1950	236	169	405

1931-1950 yılları arasında Antalya'daki ölüm sayılarına bakıldığında; en az sayıda ölüm olan yıl 339 kişi ile 1942 yılı, en çok ölüm olan yıl ise 613 kişi ile 1945 yılı olmuştur. Erkek ölümlerinin en çok olduğu yıl ise 339 kişi ile 1945 yılı, en az erkek ölümün yaşandığı yıl ise 185 ölen olup, bu yılda 185 ölen olmuştur. Kadın ölümlerine bakıldığında ise en çok ölüm 274 kişi ile 1945 yılında olup, en az kadın ölümü ise 154 kişi ile 1942 yılında görülmüştür. 1931-1950 döneminde hem kadın hem de erkekler de en çok ölümün yaşandığı yıl 1945 yılı, en az ölümün gerçekleştiği yıl ise 1942 yılı olmuştur.

2.10. Ölüm Sebepleri

Antalya'da 1931-1940 döneminde başlıca ölüm sebeplerine bakıldığında şunlar olmuştur (T.C.B.İ.G.M., 1941b, s. 160-161; T.C.B.İ.G.M., 1946, s. 254-257):

Ölüm Sebepleri	Yıllar														
	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Karahumma ve Paratifo	5	2	1	2	6	4	7	3	1	4	1	2	3	5	3
Lekeli Humma	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Çiçek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Kızamık	-	2	2	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Kızıl	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Boğmaca	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Difteri	-	-	-	1	2	4	-	-	2	2	2	1	1	1	2
Grip veya İnfluenza	1	4	3	2	-	3	6	-	-	-	4	-	1	-	-
Veba	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Solunum Cihazı Veremi	30	29	25	30	36	36	23	14	19	9	27	25	26	40	48
Diğer Veremler	11	10	12	5	13	7	13	9	9	5	4	8	9	7	11
Frengi	-	1	3	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-
Sıtma	23	12	20	15	15	20	13	9	9	6	17	13	31	26	16
Diğer Parazit Hastalıkları	11	11	27	24	20	32	30	26	17	15	11	18	16	15	15
Kanser ve Diğer Habis Evram	6	8	3	7	15	12	6	8	8	11	11	2	7	6	5
Habis Olmayan veya Karakteri Meçhul Olan Evram	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Kronik Romatizma ve Gut	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Şekerli Diyabet	1	-	-	1	1	3	1	4	2	2	-	3	1	2	1
Kronik ve Akut Alkolizm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Diğer Genel ve Kronik Zehirlenmeler	8	11	2	5	5	16	24	13	9	17	14	11	6	7	9
Eklemler ve Kas Hastalıkları ve Genel Felç	3	7	1	5	2	-	3	4	4	3	4	10	-	-	-
Beyin Kanaması	2	4	3	3	1	2	1	4	4	1	2	2	13	12	14
Sinir Sistemi	-	4	2	2	3	4	4	2	4	3	-	1	2	-	3
Kalp Hastalıkları	32	46	39	41	37	43	38	34	27	41	43	28	52	52	72
Diğer Dolaşım Hastalıkları	7	9	8	8	8	7	13	13	6	14	22	18	2	9	19

Bronşit	4	2	2	-	2	3	1	2	1	-	3	-	3	4	8
Zatürre	68	91	113	48	75	77	93	100	83	69	80	82	53	51	79
Solunum Yolu Hastalıkları	8	17	5	19	14	11	21	19	26	19	12	6	6	6	14
İshal ve Bağırsak Hastalıkları	88	161	103	-	50	83	2	4	10	5	4	27	13	47	157
Apandisit	1	2	-	-	1	1	-	1	5	1	1	-	-	-	3
Karaciğer ve Safra Kesesi Hastalıkları	19	21	6	5	10	6	6	6	9	20	12	10	11	9	8
Mide Hastalıkları	6	2	10	87	33	18	140	98	65	95	43	29	48	21	12
Böbrek Hastalığı	11	12	5	2	2	4	10	4	6	-	2	9	9	12	14
İdrar Yolları	26	30	23	32	12	40	29	35	22	17	26	12	5	10	11
Kan Zehirlenmesi ve Lohusalık	-	1	6	-	2	3	4	1	6	1	3	-	1	2	1
Hamile, Doğum ve Lohusalığın Diğer Hastalıkları	4	5	9	2	2	3	6	2	1	1	2	1	1	4	5
Cilt ve Kemik Hastalığı	-	1	2	-	2	6	6	2	2	5	-	-	3	3	4
Doğumsal	36	40	31	38	42	44	35	55	45	54	46	23	35	55	40
İhtiyarlık	16	6	13	14	21	22	16	18	19	34	20	47	57	17	20
İntihar	2	-	-	1	2	1	-	-	2	1	1	2	1	-	4
Katil	7	3	5	-	1	3	7	3	6	3	6	1	1	1	2
Kaza ile Ölenler	7	8	10	19	12	5	15	7	6	15	7	4	7	8	15
Diğer	-	2	2	5	9	5	2	1	1	4	-	-	1	1	-
Toplam	443	564	496	123	458	529	577	503	436	480	440	339	422	434	613

1931-1945 döneminde ölüm sebepleri bakımından en çok ölenin olduğu hastalık zatürre olmuş ve toplam bu dönemde 1.162 kişi zatürreden ölmüştür. Zatürreden sonra en çok ölüm nedeni ise ishal ve bağırsak hastalıklarından kaynaklanmakta olup, toplam 754 kişi ölmüştür. Bu dönemde ölüm sebepleri arasında üçüncü sırada ise mide hastalıkları olmuş ve 1931-1945 yılları arasında mide hastalıklarından 707 kişi ölmüştür. Bu dönemde kızıl ve veba hastalığından hiç ölen olmamış olup, bu dönemde en az ölenin olduğu hastalık ise çiçek hastalığından kaynaklanmış ve 1943 yılında 1 kişi ölmüştür.

2.11. Evlenme-Boşanma

Demografik yapı hususunda önemli değişkenlerden biri de kişilerin medeni durumu olarak görülmektedir. Antalya'nın 1927 nüfus sayımında nüfusunun; %50,29'u bekar, %39,09'u evli, %9,78'i dul, %0,84 durumu da bilinmemektedir (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.39). 1927'de Antalya'daki dul nüfusun %95'ini kadınlar oluşturmuş olup (Dinç, 2012, s. 77) bu durumun Kurtuluş Savaşı sürecinde kaybedilen erkek nüfustan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bu

oranlara karşılık gelen 102.779 bekar, 79.889 evli ve 19.988 boşanmış kişi kaydedilmiştir. (T.C.B.İ.U.M., 1929b, s.39).

1927-1950 yılları arasında Antalya ili ve ilçe merkezlerinde evlenme sayıları ise şu şekilde olmuştur (T.C.B.İ.G.M., 1941b, s. 7; T.C.B.İ.G.M., 1946, s. 8; T.C.B.İ.G.M.,1953, s. 10):

Yıllar	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Evlenme Sayıları	355	281	256	242	286	310	340	249	308	317	389	437
Yıllar	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950
Evlenme Sayıları	399	352	286	374	438	476	499	495	525	522	595	612

Bu bilgilere göre 1927-1950 döneminde en fazla evlenmenin gerçekleştiği yıl 1949 yılıdır. Bu yılda 595 çift evlenmiştir. En az sayıda evlenmenin olduğu yıl ise 1930 yılı olup, bu yılda 242 çift evlenmiştir.

1930-1950 yılları arasında Antalya'da boşanma sayıları ise şöyledir (T.C.B.İ.G.M., 1941b, s.39; T.C.B.İ.G.M., 1946, s. 84; T.C.B.İ.G.M.,1953, s. 44):

Yıllar	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Boşanma Sayıları	49	49	47	47	45	31	60	61	52	51	50
Yıllar	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	-
Boşanma Sayıları	57	78	92	93	105	97	125	118	106	130	-

Bu bilgiler dahilinde 1930-1950 yılları arasında Antalya'da en çok boşanmanın yaşandığı yıl 1950 yılı olup, bu yılda 130 çift boşanmıştır. En az boşanmanın gerçekleştiği yıl ise 1935 yılıdır ve bu yılda 31 çift boşanmıştır.

Ayrıca Türkiye'de 1927 yılında kentlerdeki nüfusun oranı %16,4 iken 1950'ye gelindiğinde bu oran ancak %18,1'e yükseldiği için ülkede çok fazla kentleşme oranı olmadığı görülmüştür. II. Dünya Savaşı tüm dünyada etkili olduğu gibi Türkiye'de etkili olmuş, 1946'da tek partili dönem sonlandırılıp çok partili sisteme geçilmiştir. Tarımda makineleşme, demir yolundan daha çok karayolu alt yapı stratejisine ağırlık verilmesi, düşen ölüm oranlarıyla insan ömrünün uzaması vb. olmuştur. Ayrıca II. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkede çok hızlı bir kentleşme olup, tüm kentlerde nüfus artışı görülmüştür. Tarımda makineleşme ve köyden kente göç ile birlikte kent nüfusunda artış başlamış ve 1950'den itibaren bu oran daha da fazla yükselmeye başlamıştır (Manavoğlu & Kutlu, 2007, s. 427-428).

Sonuç

Bu çalışmada 1927-1950 yılları arasında Antalya'nın demografik yapısı çalışılmıştır. Cumhuriyet döneminde ilk nüfus sayımı 1927 yılında olup,

demografik olarak değerlendirilmelerin bulunduğu ilk sayıdır. 1927 nüfus sayımına göre Antalya'nın nüfusu; 93.212'si erkek, 111.160'ı kadın olmak üzere toplam 204.372'dir. 1927'de Antalya'nın 9 ilçesi var iken 1940 nüfus sayımına göre ise Antalya'nın ilçeleri arasına Gündoğmuş'unda katılmasıyla ilçe sayısı 10 olmuştur. 1935'de Antalya'nın 242.609 nüfusu bulunurken bu nüfusun %5,67 oranında artmasıyla 1940'da ilin nüfusunun 256.366'ya yükseldiği görülmektedir. 1935-1940 yılları arasında da nüfus artışı olmuş ancak 1927-1935 yılları arasındaki artış oranının neredeyse üçte biri kadar olmuştur. 1945 nüfus sayımında ise Antalya'nın ilçeleri değişmemiş olmakla birlikte, Antalya'nın nüfusu 1940 yılına göre %8,5 oranında artarak 278.178'e çıkmıştır. Antalya'nın nüfusu 1940-1945 yılları arasında ise 1935-1940 yılları arasındaki artış oranından daha fazla artmıştır. 1950'de de Antalya'nın ilçeleri arasında Gazipaşa'nın da yer almasıyla Antalya'nın ilçe sayısı 11'e çıkmıştır. Gazipaşa'nın ilçe olmasıyla birlikte Alanya'nın bazı yerleşim yerlerinin Gazipaşa'ya dahil olmasıyla Alanya ilçesinin nüfusunda 1950'de azalma görülmektedir. 1945-1950 yılları arasında Antalya'nın nüfusu %11,96 oranında artarak 311.442'ye yükselmiştir. 1927-1950 yılları arasında Antalya'nın nüfusu %52,39 oranında artmıştır. Antalya ilinin 1940 ve 1945 yılları arasında toplam nüfusa bakıldığında; bu yıllarda nüfus artışı az olup, bunun sebebi genel olarak II. Dünya Savaşı'nın getirdiği olumsuz ekonomik ve sosyal koşullar değil de Kurtuluş Savaşı'nın neden olduğu 1940-1945 yıllarında evlenme çağına gelen nüfusun azlığı ve de bu durumun doğuma olan etkisi olmuştur.

1927'de Türkiye genelinde olduğu gibi Antalya'da da okuma-yazma bilenlerin oranı düşük olmuş ve bu oran sadece %5,38 iken, 1945 yılına gelindiğinde okuma-yazma bilenlerin oranı %27,15'e, 1950'de de %32,9'a yükseldiği görülmektedir. 1927-1950 yılları arasında okuma-yazma bilenler arasında kadınların oranı erkeklere göre daha düşük olmuş, ancak gittikçe kadınlarda okuma-yazma bilenlerin oranı da yükselmiştir. 1927'de kadın nüfusun %1,52'si olan 1.685 kişi okuma-yazma bilirken, 1950'ye gelindiğinde bu oran %9,3'e çıkmış ve 24.398 kadının okuma-yazma bildiği görülmüştür. Erkeklerde ise 1927'de nüfusun %9,9 oranında olan 9.316 kişi okuma-yazma bilirken, 1950'de bu oran %23,7'ye yükselmiş ve okuma-yazma bilen erkeklerin sayısı 62.332'ye çıkmıştır. Bu artışta Cumhuriyet döneminin önemli eğitim atılımları olan Harf Devrimi, Millet Mektepleri ve Köy Enstitüleri'nin etkili olduğu görülmektedir. Böylece Antalya'da 1927-1950 döneminde gerçekleştirilen eğitim politikaları sayesinde okuma-yazma oranı giderek artmış, 1927 yılında %5,38 oranındaki okuma-yazma bilen nüfus oranı, 1945'te %27,15'e yükselmiştir. Antalya'da 1927-1950 yılları arasında en çok yapılan meslek ziraat olup, günümüzde de olduğu gibi 1927 yılında da Antalya ziraat alanıyla öne çıkan bir il olarak kendini göstermiştir. 1935'te Antalya Merkez ilçe ve Alanya ilçesi, şehir nüfusunu oluşturan ve ticari faaliyetlerin yapıldığı yerler olsa da ilde

kır ekonomisi hakim olup, kır nüfusu şehir nüfusuna göre daha fazladır ve ekonomiye şehirden çok kırlar yön vermektedir.

1927'de Antalya nüfusunun %99,95'i Müslüman iken, bu oran aynı yılda Türkiye ortalaması olan %97,36'nın üzerindedir. 1935'de Antalya merkez ilçenin Müslüman oranı %99,75 olmuş ve gayrimüslim sayısı 58'dir. 1945'de ise gayrimüslim sayısı Antalya merkezde sadece 4 kişi olmuş ve nüfusun %99,984'ü Müslümandır. 1927'de Antalya'da anadil olarak Türkçe ve Rumca konuşanların bulunduğu görülürken anadili Türkçe olanların oranı %99,35 (203.048 kişi) iken Rumca konuşanların oranı %0,65 (1.324 kişi)'dir. Antalya, Türkiye genelinde Rumca bilenlerin fazla olduğu 7 il arasında yer almıştır. Rumca bilen şehirler arasında İstanbul %11,57 oranı ile en fazla nüfus oranına sahip olurken Antalya şehri %0,65 oranıyla 4.sırada yer almıştır. Ayrıca 1927'de Antalya'da 100 kadar gayrimüslim yaşamasına rağmen bu sayıdan daha çok Türkçe haricindeki dilleri konuşan kişi bulunmuştur. Bunların çoğunluğunu ise; Çerkez, Arap, Kürt ve Yunanistan'dan Antalya'ya gelen Türk muhacirler oluşturmuştur.

1935'e gelindiğinde; Antalya merkezde Türkçe konuşanların oranı %99,63 iken, Türkçe dışında dil konuşanların oranı %0,37'dir. 1950'de ise Antalya nüfusunun %99,74'ünün anadili Türkçedir. 1927'de engelli oranı %1,58 iken 1950'de bu oran düşerek %0,99 olmuştur. Antalya'da 1927'de 12 yaş üzerindeki erkek nüfusun %88,72'si, kadın nüfusun ise %42,62'si meslek sahibidir. Hem kadınların oranı hem de erkeklerin oranı ile Türkiye'deki iller arasında en yüksek meslek sahibi oranları sıralamasında Antalya 20. sırada yer almıştır. Nüfusta meslek sahibi olanların oranı 1927'de %62,03 iken bu oran 1935'de %93,6, 1945'de %90,7, 1950'de %72,4 olmuştur. 1927-1945 arasında çok fazla değişmezken 1950'ye gelindiğinde meslek sahibi olmayanların oranı artmıştır.

1927'de Antalya'nın nüfusunun %99,97'sine denk gelen yaklaşık 204.311' kişisi Türkiyeli olup, %0,03'ü olan Avrupalıdır. Antalya'da 1935'de nüfusun %94,9, 1945'de %95,7'si, 1950'de ise %95,5'i Türkiye doğumludur. 1927-1950 döneminde Antalya nüfusunun yaklaşık %5'ini Antalya dışı bir ilde veya yurt dışında doğanlar oluşturmuştur. Antalya'da ele alınan dönemde yıllara göre ölüm sayılarında farklılıklar görülse de dikkat çekici bir farklılık yoktur. Ölüm sayılarında olduğu gibi, her yıl evlenenlerin ve boşananların sayılarında da dikkat çekici bir farklılık görülmemiştir. Ölüm sayıları, evlenme, boşanma sayıları değişse de nüfus içinde bunların oranı çok fazla değişmemiştir.

Kaynaklar

Antalya İl Yıllığı 1967, 1968. Ankara: Ajans Türk Matbaacılık.

- Antalya Valiliği. (25.12.2020). <http://www.antalya.gov.tr/antalya-tarihi> adresinden erişildi.
- Bal, H. (2019). Antalya'nın Tarihsel–Toplumsal-Kentsel Analizi. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri*, 5(8), 31-61.
- Başaran, S. (2020). Cumhuriyet Dönemi Rize Nüfusu. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), 485-503.
- Bayraktutan, F. (2020). Millet Mekteplerinin Halk Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 37, 119-150.
- B.D.İ.E. (2003). *Osmanlı İmparatorluğu'nun ve Türkiye'nin Nüfusu 1500-1927*, Cilt 2, (Haz. Cem Behar), Ankara, 2003.
- D.İ.E. (2000). *2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı: Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri: Isparta*. Ankara.
- Dinç, G. (2012). Cumhuriyet'in İlk Nüfus Sayımına Göre Antalya'nın Demografik Yapısı. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, (12), 65-87.
- Güneş, G. & Güneş, M. (2006). M. II. Dünya Savaşı Yıllarında Antalya. *Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu 18-19 Aralık 2003*, (Haz. Ekinci, N. & Akın, H.), Antalya: Akdeniz Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını (ss.297-324.)
- Karpat, K.H. (2010). *Osmanlı Nüfusu 1830-1914*, Timas Yayınları: İstanbul, 2010.
- Manavoğlu, E. & Kutlu, N.Ö. (2007). Antalya Kenti'nin 1950'den Günümüze Kentleşme Sürecinin Değerlendirilmesi, *20. Yüzyılda Antalya Sempozyumu*, Cilt II, s.427-428
- Manavoğlu, E & Kutlu, N.Ö., (2010). Cumhuriyet Dönemi Antalyası. *Dünden Bugüne Antalya*. Antalya: T.C. Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Moğol, H. (1991). *19. Yüzyılın Başlarında Antalya*, Mehter Yayınları: Ankara, 1991.
- Sarı, C. (2010). Antalya'nın Genel Coğrafya Özellikleri. *Dünden Bugüne Antalya*. Antalya: T.C. Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Şimşek, F., Antalya'da Eğitim-Öğretim Faaliyetleri (1923-1940). *20. Yüzyılda Antalya Sempozyumu Cilt 2*, (Haz. Oral, M.). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Yayınları (ss.446-462).
- Yalçın, D., Akbıyık, Y., Özkaya, Y., Bozkurt, G., Akbulut, D. A., Tokgöz, E., ... & Eraslan, C. (2005). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*. Ankara: ATAM Yayınları.
- T.C.B.İ.G.D. (1936). *20 Ekim 1935 Genel Nüfus Sayımı (Kat'i ve Mufassal Neticeler Antalya Vilayeti)*. İstanbul: Devlet Basımevi.

- T.C.B.İ.G.M. (1941a). *20 İlkteşrin 1940 Genel Nüfus Sayımı (Vilayetler, Kazalar, Nahiyeler ve Köyler İtibariyle Nüfus ve Yüzey Ölçü)*. Ankara.
- T.C.B.D.İ.G.M. (1950). *21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı*. Ankara.
- T.C.B.D.İ.G.D. (1961). *22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı*. İstanbul.
- T.C.B.D.İ.E. (1971). *Hayati İstatistikler (İl ve İlçe Merkezlerindeki Ölümler 1969)*. Ankara.
- T.C.B.İ.G.M. (1941b). *Nüfus Hareketleri İstatistiği (Evlenmeler (1927-1940), Boşanmalar (1930-1940), Ölümler (1931-1940), Muhaceretler (1923-1940))*. Ankara.
- T.C.B.İ.G.M. (1946). *Nüfus Hareketleri İstatistiği (Evlenmeler (1935-1945), Boşanmalar (1936-1945), Ölümler (1935-1945), Göçmenler (1923-1946))*. Ankara.
- T.C.B.İ.G.M. (1953). *Nüfus Hareketleri İstatistiği Evlenmer, Boşanma ve Ölümler 1938-1951*. Ankara.
- T.C.B.İ.U.M., (1929a). *28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri Fasikül I*, Ankara.
- T.C.B.İ.U.M., (1929b). *28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri Fasikül III*, Ankara.
- Tosun, R., (2006). *Türk-Rum Mübadelesi ve Antalya, Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu 18-19 Aralık 2003*, Akdeniz Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama merkezi Yayını: Antalya.
- 1868 *Konya Vilayet Salnamesi*. (2008). (M. Eminoğlu, Çev.) Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi.
- 1882 *Konya Vilayet Salnamesi*. (2012). (M. Eminoğlu, Çev.) Konya, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi.
- 1904 *Konya Vilayet Salnamesi*. (2007). (M. Eminoğlu, Çev.) Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi.